

GIMNAZJUM

Lp.	Sententiae	Sentencje
1	Alea iacta est. (Iulius Caesar)	Kości zostały rzucone.
2.	Amicus certus in re incerta cernitur. (Cicero)	Prawdziwego przyjaciela poznaje się w biedzie.
3.	Audentes fortuna iuvat. (Vergilius)	Śmiałym los sprzyja.
4.	Aurea mediocritas. (Horatius)	Złoty środek.
5.	Barba non facit philosophum.	Broda nie czyni filozofem.
6.	Cupido dominandi.	Żądza władzy.
7.	Divide et impera.	Dziel i rządź.
8.	Donec eris felix, multos numerabis amicos.	Póki będziesz szczęśliwy, będziesz miał wielu przyjaciół.
9.	Dum spiro, spero.	Póki oddycham, mam nadzieję.
10.	Edimus, ut vivamus, non vivimus, ut edamus.	Jemy, aby żyć, nie żyjemy, aby jeść.
11.	Errare humanum est. (Seneca Maior)	Błądzić jest rzeczą ludzką.
12.	Ex malis eligere minima. (Aristoteles)	Wybierać najmniejsze zło.
13.	Genius loci.	Duch opiekuńczy miejsca.
14.	Homo sum et nihil humani a me alienum esse puto. (Terentius)	Jestem człowiekiem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce.
15.	Manus manum lavat.	Ręka rękę myje.
16.	Memento mori.	Pamiętaj o śmierci.
17.	Mundi civis.	Obywatel świata.
18.	Nolite timere.	Nie lękajcie się.
19.	Non in solo pane vivit homo. (Christus)	Nie samym chlebem człowiek żyje.
20.	Non omnia possumus omnes.	Nie wszyscy możemy wszystko.
21.	Non omnis moriar. (Horatius)	Nie wszystek umrę.
22.	Non progredi est regredi.	Nieposuwanie się naprzód jest cofaniem się.
23.	Parva domus, parva cura.	Mały dom, mała troska.
24.	Post scriptum (P.S.)	Po napisanym tekście.
25.	Prima facie.	Na pierwszy rzut oka.
26.	Primo.	Po pierwsze.
27.	Pro et contra.	Za i przeciw.
28.	Pro forma.	Dla porządku.

29.	Pro memoria.	Dla pamięci.
30.	Pro publico bono.	Dla dobra ogółu.
31.	Qui pro quo.	Ktoś za kogoś, nieporozumienie.
32.	Quod erat demonstrandum.(q.e.d.)	Czego należało dowieść.
33.	Quorum	Liczba osób potrzebna do przeprowadzenia głosowania.
34.	Requiescat in pace. (R.I.P.)	Niech spoczywa w pokoju.
35.	Scilicet (Sc. Scil.)	Mianowicie
36.	Semper idem.	Zawsze taki sam.
37.	Senior.	Starszy.
38.	Sensu stricto.	W ścisłym znaczeniu.
39.	Sic.	Właśnie tak.
40.	Signum temporis.	Znak czasu.
41.	Sine anno (s.a.)	Bez roku (w dokumencie)
42.	Tempora mutantur et nos mutamur in illis.	Czasy się zmieniają, a my zmieniamy się wraz z nimi.
43.	Totus tuus. (Ioannes Paulus II)	Cały twój.
44.	Ubi bene, ibi patria.	Gdzie dobrze, tam ojczyzna.
45.	Usus magister est optimus.	Doświadczenie jest najlepszym nauczycielem.
46.	Veni, vidi, vici. (Iulius Caesar)	Przybyłem, zobaczyłem, zwyciężyłem.
47.	Verba volant, scripta manent.	Słowa ulatują, pisma zostają.
48.	Vita brevis, ars longa. (Seneca)	Życie jest krótkie, sztuka długa.
49.	Vitam regit fortuna, non sapientia.(Cicero)	Życiem kieruje szczęście, nie mądrość.
50.	Vivere militare est. (Seneca)	Życie jest walką.
51.	De gustibus non disputandum est.	O gustach nie należy dyskutować.
52.	Festina lente.	Spiesz się powoli.
53.	Scio me nihil scire. (Sokrates)	Wiem, że nic nie wiem.
54.	Cogito ergo sum.	Myślę, więc jestem.
55.	Dies diem docet.	Dzień uczy dzień.
56.	Tempus fugit.	Czas ucieka.
57.	Tabula rasa	Czysta tablica.

58.	Homo homini lupus est.	Człowiek człowiekowi wilkiem.
59.	Omnia mea mecum porto.	Wszystko, co moje, noszę ze sobą.
60.	Medicus curat, natura sanat.	Lekarz leczy , natura uzdrawia.
61.	Corpus delicti	Dowód rzeczowy.
62.	Primum non nocere.	Po pierwsze nie szkodzić.
63.	Mutabile semper femina.	Kobieta zawsze zmienną jest.
64.	Lupus in fabula.	O wilku mowa.
65.	Calx Achillis	pięta Achillesa
66.	Ignorantia iuris nocet.	Nieznajomość prawa szkodzi.
67.	Et, Tu, Brute, contra me?	I ty, Brutusie przeciwko mnie?
68.	Amor vincit omnia.	Miłość wszystko zwycięża.
69.	Amor caecus.	Miłość ślepa.
70.	Ubi concordia, ibi victoria.	Gdzie zgoda, tam zwycięstwo.

LICEUM- Zbiór sentencji łacińskich

1) Ab Urbe condita – Od założenia Miasta (Rzymu)

(Również: anno urbis conditae; zasada rzymskiej chronologii, w której datą początkową jest rok założenia Rzymu – 753 p.n.e. ustalony przez Marka Terencjusza Warrona; tytuł dzieła Tytusa Liwiusza)

2) Bis dat qui cito dat – Dwa razy daje, kto prędko daje (Co nagle to po diable)

3) Condicio sine qua non – Warunek nieodzowny, niezbędny

(Wyrażenie wskazujące na konieczność wskazania w rozumowaniu istotnej przyczyny jakiegoś faktu lub zdarzenia)

4) Deus ex machina – Bóg z maszyny (teatralnej)

(Wprowadzenie na scenę w tragedii greckiej bóstwa w celu rozwiązania intrygi; nagły (często sztuczny) zwrot akcji, niespodziewany rozwój wydarzeń lub zakończenie wywołane poprzez nagłe wprowadzenie nowej osoby lub okoliczności)

5) De mortuis aut bene aut nihil – O zmarłych albo dobrze, albo wcale nie mówić

(Łaciński odpowiednik greckiej maksymy przypisywanej Chilonowi)

6) Dei gratia – Z Bożej łaski

(Element tytułatury biskupiej również w równoznacznej postaci *Per gratiam Dei*; D.g. dotyczyło też często tytułatury królewskiej; do dziś obecne na monetach brytyjskich)

7) Divide et impera! - Dziel i rządź!

(Tzn. zasiewaj niezgodę, aby łatwiej panować nad kłócącymi się; łaciński odpowiednik greckiej dewizy przypisywanej Filipowi II Macedońskiemu)

8) De gustibus non est disputandum – O upodobaniach nie należy dyskutować

9) Etiam latrones suis legibus parent – Nawet zbójcy są posłuszni swoim prawom (Cyceron)

10) Et tu, Brute, contra me? – I ty, Brutusie, przeciwko mnie?

(Według tradycji słowa wypowiedziane przez Gajusza Juliusza Cezara w chwili, gdy był przebijany sztyłem przez Brutusa w Idy Marcowe (15 marca) 44 r. p. n. e.)

11) Et cetera (etc.) – I tak dalej (itd.)

12) Est modus in rebus – We wszystkim jest granica (Horacy)

13) Facta sunt verbis difficiliora – Czyny są trudniejsze od słów (Cyceron)

- 14) *Fac simile* – dosł. Wykonaj podobne; dokładna reprodukcja, wiernie odtworzona kopia podpisu, dokumentu, rękopisu, rysunku
- 15) *Fabula non longa est* – Bajka nie jest długa (Wszystko, co dobre, szybko się kończy)
- 16) *Faber est quisque suae fortunae* – Każdy jest kowalem swego losu
(Maksyma przypisywana Appiuszowi Klaudiuszowi)
- 17) *Expressis verbis* – Dobitnie, wyraźnie, bez ogródek
- 18) *Explicite* – (Rzecz sformułowana) jasno, wyraźnie
- 19) *Ex libris* – Z ksiąg, z księgozbioru
- 20) *Gallia est omnis divisa in partes tres* – Cała Galia dzieli się na trzy części
(Z Juliusza Cezara (*O wojnie galijskiej*))
- 21) *Historia vitae magistra est* – Historia jest nauczycielką życia
- 22) *Homo est animal sociale* – Człowiek jest istotą społeczną (Arystoteles; Cyceron)
- 23) *Hominem te esse memento!* – Pamiętaj, że jesteś (tylko) człowiekiem!
(Słowa wypowiedziane szeptem przez niewolnika znajdującego się za plecami wjeżdżającego do Rzymu na zwycięskim rydwanie wodza)
- 24) *Homo sum et nil humanum a me alienum esse puto* – Człowiekiem jestem i sądzę, że nic co ludzkie nie jest mi obce (Terencjusz)
- 25) *In vino veritas, in aqua sanitas* – W winie prawda, w wodzie zdrowie
(Parafraza greckiego przysłowia; u Pliniusza Starszego)
- 26) *Invidia gloriae umbra est* – Zazdrość jest cieniem chwały
- 27) *Inter arma silent Musae* – W czasie wojny milczą Muzy
(Utworzone przez analogię do powyższego)
- 28) *Lapsus linguae* – dosł. Potknięcie języka; błąd językowy
- 29) *Labor omnia vincit* – Praca wszystko zwycięża (Wergiliusz)
- 30) *Manus manum lavat* – Ręka rękę myje
(Łaciński odpowiednik powiedzenia greckiego; jedno z ulubionych powiedzeń Seneki)
- 31) *Malum necessarium* – Zło konieczne
- 32) *Mala herba cito crescit* – Złe ziele szybko rośnie
- 33) *Mens sana in corpore sano* – W zdrowym ciele zdrowy duch
- 34) *Nihil de nobis sine nobis* – Nic o nas bez nas
(Zwrot prawniczy podkreślający wolność szlachecką)
- 35) *Nolens volens* – Chcąc nie chcąc
- 36) *Nulla regula sine exceptione* – Nie ma reguły bez wyjątku

- 37) Optimum medicamentum quies est – Najlepszym lekarstwem jest spokój
- 38) Omnia mea mecum porto – Wszystko co posiadam, niosę z sobą
(Łacińska wersja powiedzenia przypisywanego greckiemu myślicielowi Biasowi, który miał go użyć przed opuszczeniem ojczystej Prieny, po zajęciu miasta przez wroga; wszystko co posiadam, niosę ze sobą, bo wszystko co posiadam, to moja wiedza)
- 39) Pecunia non olet – Pieniądz nie śmierdzi
(Wg anegdoty, słowa cesarza Wespazjana do syna, Tytusa, który czynił mu zarzuty za opodatkowanie latryn publicznych; Swetoniusz)
- 40) Plenus venter non studet libenter – Pełny brzuch przeszkadza w nauce
- 41) Potentia est in iunioribus, prudentia autem in senioribus – Siła jest w młodych, roztropność zaś w starszych (Arystoteles)
- 42) Primum non nocere – Przede wszystkim nie szkodzić
(Łaciński odpowiednik podstawowej zasady postępowania lekarza, sformułowanej po grecku przez Hipokratesa)
- 43) Pro publico bono – Dla dobra ogółu
(Częsty w literaturze zwrot nawiązujący do rzymskiego poczucia sprawiedliwości)
- 44) Quidquid discis, tibi discis – Czegokolwiek się uczysz, uczysz się dla siebie
(Petroniusz)
- 45) Quot homines, tot sententiae – Ilu ludzi, tyle opinii (Terencjusz)
- 46) Requiescat in pace – Niech spoczywa w pokoju
(Żałobne wezwanie modlitewne; popularna inskrypcja nagrobna, występująca często w skrócie R.I.P.)
- 47) Repetitio est mater studiorum – Powtarzanie jest matką nauk
(Przysłowie uniwersyteckie)
- 48) Salus rei publicae suprema lex – Dobro republiki (państwa) najwyższym prawem
- 49) Si vis pacem, para bellum! – Jeśli chcesz pokoju, szykuj się do wojny!

(Myśl spopularyzowana przez Flawiusza Wegetiusza w postaci *Qui desiderat pacem, praeparet bellum* – Kto pragnie pokoju, niech przygotowuje wojnę. Przeróbka, *Si vis pacem, para iustitiam* – Jeśli chcesz pokoju, stosuj sprawiedliwość widnieje na Pałacu Pokoju w Hadze)

50) *Tempus omnia vulnera sanat* – Czas leczy wszystkie rany

51) *Ubi concordia, ibi victoria* – Gdzie zgoda, tam zwycięstwo

52) *Usus est magister optimus* – Doświadczenie jest najlepszym nauczycielem (Cyceron)

53) *Urbi et orbi* – Miastu i światu

(Formuła uroczystego błogosławieństwa papieskiego)

54) *Varium et mutabile semper femina* – Zmienna zawsze i niestała jest kobieta

55) *Varietas delectat* – Rozmaitość cieszy

56) *Verba volant, scripta manent* – Słowa ulatują, pisma pozostają

(Przysłowie średniowieczne będące przeróbką zdania Horacego)

57) *Verba docent, exempla trahunt* – Słowa uczą, przykłady pociągają

(Przysłowie średniowieczne oparte na myśli Seneki)

58) *Vis maior* – Siła wyższa

(Termin prawny odnoszący się do przypadków, których nie można było uniknąć, np. powódź czy pożar)